ਟਾਟਾ ਹਾਊਸਿੰਗ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿ.

ਬਨਾਮ.

ਆਲੋਕ ਜੱਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 8398–8399)

05 ਨਵੰਬਰ, 2019

[ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਬੀ.ਆਰ. ਗਵਈ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਾਨੂੰਨ:

ਵਾਤਾਵਰਣ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1986 - ਵਾਤਾਵਰਣ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 1996 - ਹਾਊਸਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ - ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ - ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਊਸਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ - ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। : ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ ਤੋਂ 183 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ - ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਕਿਉਂਕਿ 95 ਵਿਧਾਇਕ ਫਲੈਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਹੋਣੇ ਸਨ - ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 92 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਮੋਰੇਸੋ, ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਸੁਖਨਾ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ 0.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਵੇਂ ਵਪਾਰਕ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ 100 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ, ਐਮਓਈਐਫ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਮਓਈਐਫ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਸਾਲਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਵਾਇਦ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ - ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ।

ਵਾਤਾਵਰਣ: ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦਾ ਪਤਨ - ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਲੋੜ, ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ - ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ

ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਸਾਡੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮਾਹੌਲ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਕਲਾਵਾਂ। 48(A), 51(A)

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੋਰਟ

ਹੈਲਡ: 1.1 ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ 100 ਮੀਟਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਮਓਈਐਫ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 1 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਬਫ਼ਰ ਜ਼ੋਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਐਮਓਈਐਫ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਭੇਜਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੀਮਤੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਐਮਓਈਐਫ ਨੇ ਬਫਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। 100 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਜ਼ੋਨ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਗਾਓਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੋਹਾਲੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ, ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੋਹਾਲੀ ਏਰੀਆ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ, ਪੈਰਾ 14.3.1 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੋਹਾਲੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਖੇਤਰੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਜੰਗਲਾਂ ਯਾਨੀ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੋਹਾਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਜੇਬਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਫ਼ਰ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ MoEF ਦੁਆਰਾ 2-2.75 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਵਜੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 18.1.2017 ਨੂੰ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪਰਾ 21, 23, 24] [591-F-G; 593-D-F]

1.4 ਸਮੁੱਚੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਖ਼ਤਰਾ, ਜਿਸਦਾ ਅੱਜ ਸਾਹਮਣਾ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਣ ਦਾ ਪਤਨ ਹੈ। ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਤੁਰੰਤ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵਿੱਚ 2013 ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ 2018 ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੁਦਰਤੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿੱਘੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਖਿੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਫਿਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਬੋਰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ 1972 ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ "ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਯੁੱਗ ਦੀ ਨੀਂਹ-ਅਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ। 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ ਅਤੇ 1992 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਐਲੀਫੈਂਟ – ਦੋਵੇਂ ਫਲੈਗਸ਼ਿਪ ਸਪੀਸੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ – ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਭਾਰਤ ਫਿਰ ਰਾਮਸਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1971 ਵਰਗੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ, ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਭਾਲ ਸੰਧੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ; ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ 'ਤੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1973; ਪਰਵਾਸੀ ਸਪੀਸੀਜ਼ 'ਤੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1979; ਜੈਵਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1992, ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। [ਪਰਾ 25] [593-G-H; 594-ਏ-ਸੀ]

1.5 ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਵਾਂਗ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਭੋਜਨ-ਚੇਨ ਅਤੇ ਭੋਜਨ-ਵੈੱਬ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਬਾਦੀ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ, ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ, ਰਸਾਇਣਕ ਗੰਦਗੀ, ਗੈਰ-ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਭੂਮੀ-ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਆਦਿ। [ਪੈਰਾ 26] [594-D-E]

1.6 ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ, ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, ਈ.ਪੀ. ਐਕਟ ਆਦਿ, ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਰਟੀਕਲ 51(A) ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਣ ਆਦਿ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫਰਜ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27] [594-F-G]

1.7 ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ ਤੋਂ 183 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ

ਜਾ ਸਕਦੀ। . ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 95 ਵਿਧਾਇਕ ਫਲੈਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਸਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 92 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 36] [604-ਸੀ-ਈ]

1.8 ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ ਇੰਨੀ ਘੱਟ ਦੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੋਰੇਸੋ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਸੁਖਨਾ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ 100 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਐਮਓਈਐਫ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। , ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਐਮਓਈਐਫ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਸਾਲਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਵਾਇਦ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਵਾਇਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 37] [604-ਈ-ਜੀ]

ਗੋਆ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2011) 15 SCC 791 ; ਪਸ਼ੂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੱਖਿਆ ਫੰਡ ਬਨਾਮ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (1997) 3 SCC 549 : [1997] 2 SCR 728; ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਕਮਲਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ (1997) 1 SCC 388 : [1996] 10 Suppl. SCR 12; ਵੇਲੋਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫੋਰਮ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (1996) 5 SCC 647 : [1996] 5 Suppl. SCR 241 ; ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਫੋਰਮ, ਤਿਰੂਪਤੀ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 3 SCC 549 : [2006] 2 SCR 419; ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਕਮਲਨਾਥ (2000) 6 SCC 213 : [2000] 1 Suppl. SCR 389; ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ (ਬਦਖਲ ਅਤੇ ਸੂਰਜਕੁੰਡ ਝੀਲਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (1997) 3 SCC 715 : [1996] 7 Suppl. SCR 465 ; ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਐਨਵਾਇਰੋ-ਲੀਗਲ ਐਕਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (1996) 5 SCC 281 : [1996] 1 ਸਪਲ. SCR 507 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(2011) 15 SCC 791 ਨੇ ਪੈਰਾ 22 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1997] 2 ਐਸਸੀਆਰ 728 ਪੈਰਾ 29 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1996] 10 ਸਪਲ. SCR 12 ਨੇ ਪੈਰਾ 30 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1996] 5 ਸਪਲ. SCR 241 ਨੇ ਪੈਰਾ 31 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[2006] 2 ਐਸਸੀਆਰ 419 ਪੈਰਾ 32 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2000] 1 ਸਪਲ. SCR 389 ਪੈਰਾ 33 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1996] 7 ਸਪਲ. SCR 465 ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1996] 1 ਸਪਲ. SCR 507 ਨੇ ਪੈਰਾ 35 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8398-8399।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 12.04.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸੀ) 2014 ਦੇ 2999 ਅਤੇ 2924 ਨੰ.

ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਮਨੂ ਨਾਇਰ, ਨੀਲਭ ਸ਼੍ਰੀਸ਼, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਸੁਵਰਨਾ ਕਸ਼ਯਪ, ਐਸ.ਐਸ. ਸ਼ਰਾਫ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਏ.ਐਨ.ਐਸ. ਨਾਡਕਰਨੀ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਪੀ.ਐਸ.ਪਟਵਾਲੀਆ, ਪੁਨੀਤ ਬਾਲੀ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪ੍ਰਣਯ ਰੰਜਨ, ਵਿਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ, ਵਿਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਧਰੁਵ ਸ਼ਿਓਰਾਣ, ਗੌਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਲੀਆ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੇ. ਮਹਾਜਨ, ਮਿਸ. ਨਤਾਸ਼ਾ ਡਾਲਮੀਆ, ਕਰਨ ਭਾਰੀਹੋਕੇ, ਰਾਜ ਕਮਲ, ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਆਦਿਤਿਆ ਸੋਨੀ, ਨਵਕਿਰਨ ਬੋਲੇ, ਕੁ. ਮਨਮੀਤ ਅਰੋੜਾ, ਸ. ਨਿਧੀ ਮੋਹਨ ਪਰਾਸ਼ਰ, ਕੁ. ਸਮਪਿਕਾ ਬਿਸਵਾਲ, ਕੇਸ਼ਵ, ਐੱਸ. ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ, ਸੰਗਰਾਮ ਐੱਸ. ਸਾਰੋਂ, ਮਿਸ. ਵੰਦਨਾ ਰਾਣੀ, ਰਾਹੁਲ ਗੁਪਤਾ, ਸ਼ੁਭਮ ਭੱਲਾ, ਲਲਿਤ ਕੁਮਾਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਊਸਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਾਰੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 12.04.2017 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਖੇਤਰ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਦੀ ਸੀਮਾ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਨਕਸ਼ਾ ਮਿਤੀ 21.09.2004, ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਨਯਾ ਗਾਓਂ

ਦੁਆਰਾ ਟਾਟਾ ਹਾਊਸਿੰਗ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ) ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਿਤੀ 05.07.2013 ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਅਵੈਧ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਥਾਰਟੀ (SEIAA) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 17.09.2013 ਦੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਮੰਤਰਾਲੇ (MoEF) ਦੀ 14.09.2006 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। . ਇਹ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਚਾਹੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਟ੍ਰੀਟਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 'ਏ' ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2. ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ ਨੇ ਪਿੰਡ-ਕਾਂਸਲ, ਤਹਿਸੀਲ-ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਅਰਥਾਤ "ਕੈਮਲੋਟ" ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਖੇਤਰ 52.66 ਏਕੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ 41.54 ਏਕੜ 4,63,144.54 ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬਿਲਟ-ਅੱਪ ਖੇਤਰ ਲਈ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੀ ਸਹੂਲਤ 3645 ESS ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਆਬਾਦੀ ਲਗਭਗ 9788 ਸੀ। ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਅਧਿਕਤਮ ਉਚਾਈ 92.65 ਮੀਟਰ ਹੋਣੀ ਸੀ। MoEF ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ 14.09.2006 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ SEIAA ਦੁਆਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1986 ("ਈ.ਪੀ. ਐਕਟ") ਦੇ ਨਿਯਮ 5(3)(ਡੀ) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 3(1) ਅਤੇ 3(2)(v) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਨ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 1996 ("ਈ.ਪੀ. ਨਿਯਮ")। ਟਾਟਾ HDCL ਨੇ SEIAA, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਸਟੇਟ ਐਕਸਪਰਟ ਅਪਰੇਜ਼ਲ ਕਮੇਟੀ (SEAC) ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਿਤੀ 06.06.2009 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ "ਗੋਲਡ ਗਰੇਡਿੰਗ" ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਐਸ.ਈ.ਆਈ.ਏ.ਏ. ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। MoEF ਨੇ 09-10.11.2010 ਨੂੰ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲਈ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, MoEF ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਾਰੇ 14.10.2010 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਉੱਤਰੀ ਖੇਤਰੀ ਦਫਤਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਨੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਾਈਟ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ, ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ ਹਾਊਸਿੰਗ-ਕਮ-ਰਿਟੇਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ "ਕੈਮਲੋਟ" ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ 123 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ 183

ਮੀਟਰ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

3. 12.01.2011 ਨੂੰ, ਟਾਟਾ HDCL ਨੇ MoEF ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਾਈਟ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਖੇਤਰ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। 4. ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 20425/2010 ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲਾ “ਆਲੋਕ ਜੱਗਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਹੋਰ” ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਨਿਊ ਕੈਪੀਟਲ (ਪੈਰੀਫੇਰੀ) ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1952 ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਈ.ਪੀ. ਐਕਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

5. SEIAA ਨੇ MoEF ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ MoEF ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਖੇਤਰੀ ਦਫਤਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਾਈਟ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 26.03.2012 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ ਨੂੰ ਈ.ਪੀ. ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਐਕਟ ਅਤੇ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ/ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ/ਇਜਾਜ਼ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ।

6. ਸਰੀਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਲੀਗਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 09.11.2013 ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ.994/2013 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ SEIAA, ਪੰਜਾਬ ਮਿਤੀ 06.09.2013 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

7. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 21.08.2013 ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ ਦਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 18253/ ਵਿੱਚ 14.03.2011 ਅਤੇ 14.05.2012 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। 2009. ਸਰੀਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਲੀਗਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਕਤ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 22.04.2014 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੇ ਸਰੀਨ ਲੀਗਲ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ W.P.(C) ਨੰ.994/13 ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.4848/2014 ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 26.03.2012 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਨਯਾ ਗਾਓਂ ਦੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਏਰੀਏ ਨੂੰ 18.10.2006 ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਗਾਓਂ ਦੇ 'ਸਥਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਖੇਤਰ' ਵਜੋਂ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਨਵਾਂ ਗਾਓਂ ਲਈ 'ਮੌਜੂਦਾ ਭੂਮੀ ਵਰਤੋਂ ਯੋਜਨਾ' ਅਤੇ 'ਡਰਫਟ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ' ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਨਯਾ ਗਾਓਂ ਨੇ 09.04.2012 ਨੂੰ ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ, ਪੈਰੀਫੇਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 6(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਅਤੇ ਈਪੀ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਵਿਵਾਦਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ।

9. ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਵੇਖਣ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਮੈਪ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਉਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੂਰੀ 123 ਮੀਟਰ ਸੀ। ਪੈਰੀਫੇਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ, ਅਤੇ MoEF ਦੀ 14.09.2006 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

10. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ 100 ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਐਮਓਈਐਫ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। MoEF ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਝੀਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 2 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ. 2.75 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਨੂੰ ਈਕੋਸੈਂਸਟਿਵ ਜ਼ੋਨ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਮਓਈਐਫ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ 1 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

11. ਇਹ ਵੀ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ 'ਪੰਜਾਬ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸੁਸਾਇਟੀ' ਲਈ ਹਾਊਸਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਮੈਸਰਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹੈਸ਼ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਇਸ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਐਮਐਲਏ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। 17.09.2013 ਦੀ ਘਿਨੌਣੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖ਼ਰਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸੱਤਾ ਦੀ ਰੰਗੀਨ

ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਲਗਭਗ 95 ਵਿਧਾਇਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹਨ।

12. W.P.(C) ਨੰਬਰ 2999/2014 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 1500 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ੀਰੋ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਨੰ.7649/2003. ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਖਨਾ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। 28 ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ।

13. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਏਰੀਏ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। SEIAA ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ MoEF ਦੇ 02.12.2009 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੀ ਦੂਰੀ 123 ਮੀਟਰ ਹੈ। ਟਾਟਾ HDCL ਨੂੰ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੋਰਡ ਫਾਰ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

14. ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਦਾ ਖੇਤਰ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਕੈਪੀਟਲ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਹੈਰੀਟੇਜ ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਹੋਂਦ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ। ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸਾ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦਾ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਵੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ, ਇਸ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜੰਗਲਾਤ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਰ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਕੋਰੀਡੋਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਖ

ਆਰਕੀਟੈਕਟ, ਯੂਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ 10 ਕਿ.ਮੀ. ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਤੋਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੋਰਡ ਆਫ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਏਰੀਏ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕੈਪੀਟਲ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ, ਵਪਾਰਕ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। SEIAA, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 'ਏ' ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਿਤੀ 14.05.2012 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਸਰਵੇਖਣ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਮੈਪ ਨੂੰ ਨਕਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ। ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦਾ ਜਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਖੇਤਰ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 60 ਵਿੱਚ, ਸਰਵੇਖਣ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਮੈਪ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

"60. xxx xxx xxx

(i) 21.09.2004 ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨਕਸ਼ਾ ਹੀ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੀਮਾਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਇਕੋ-ਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਨਕਸ਼ਾ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰ. 7649/2003 (ਡਾ. ਬੀ. ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ) ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੈਚਮੈਂਟ ਏਰੀਏ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਯੂ.ਟੀ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ।"

15. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 10.01.2011 ਨੂੰ ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਸਾਂਝੀ ਨਿਰੀਖਣ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਿਰੀਖਣ ਟੀਮ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

“1. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਾਈਟ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਦੂਰੀ ਯੂ.ਟੀ. ਦੇ ਜੰਗਲਾਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੋ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਮਾਪਣ ਵਾਲੀ ਟੇਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ:

i. ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੀ ਦੂਰੀ 123 ਮੀਟਰ ਹੈ।

ii. ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਦੀ ਦੂਰੀ 185 ਮੀਟਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 694-HII(4)98/4519 ਰਾਹੀਂ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1972 ਦੀ ਧਾਰਾ 26-ਏ ਅਧੀਨ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸੁਖਨਾ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਤੀ 6 ਮਾਰਚ 1998 (ਕਾਪੀ ਨੱਥੀ)। ਟਾਟਾ ਹਾਊਸਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਨਵਾਂ ਗਾਓਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ (ਹਵਾਈ ਦੂਰੀ) ਤੋਂ ਲਗਭਗ 1500 ਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

2. ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਰਾਂ ਦੀ ਫੈਂਸਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੀਮਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸੋਲਰ ਲਾਈਟ ਪੋਸਟਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਾਈਟ ਆਫਿਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਪ੍ਰਪੋਨੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਫਤਰ ਡਿਫੈਂਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਟਾਟਾ ਹਾਊਸਿੰਗ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸਾਈਟ ਆਫਿਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਈਟਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਸਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਸਾਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਸਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਹਨ। ਨਿਰੀਖਣ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਟੀ. ਵੱਲੋਂ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ।

ਰਿਪੋਰਟ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।" ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਾਈਟ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ 05.07.2013 ਨੂੰ ਟਾਟਾ ਐਚ.ਡੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। MoEF ਤੋਂ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀ। SEAC, ਪੰਜਾਬ ਨੇ 18.04.2013 ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸਦੇ

ਅਨੁਸਾਰ, ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ ਨੇ 08.05.2013 ਨੂੰ ਫਾਰਮ I ਅਤੇ ਫਾਰਮ IA ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਫਾਰਮ I ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ "ਗਰੁੱਪ ਹਾਊਸਿੰਗ (ਕੈਮਲੋਟ) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ" ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਆਈਟਮ 8(ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਲਾਟ ਖੇਤਰ 52.66 ਏਕੜ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਲਾਟ ਖੇਤਰ (ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) 46.10 ਏਕੜ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿਲਟ-ਅੱਪ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 4,63,144.54 ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1972 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ/ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ: “ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਬੋਰਡ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

16. ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ: “183. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ MoEF, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ EAC ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ, ਟਾਟਾ HDCL ਦੀ 25.03.2009 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ। SEIAA ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਟਾਟਾ HDCL ਦੁਆਰਾ 08.05.2013 ਦੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ EIA ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 08.05.2013 ਦੀ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਟਾਟਾ HDCL ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦੀ ਦੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਤੋਂ ਏਰੀਅਲ ਦੀ ਦੂਰੀ 123 ਮੀਟਰ (ਐਨ) ਅਤੇ 185 ਮੀਟਰ (ਈ) ਹੈ।

184. xxx xxx xxx

185. ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 10.01.2011 ਦੀ ਸਾਈਟ ਨਿਰੀਖਣ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਾਈਟ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 14.10.2010 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ MoEF ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਟਾਟਾ HDCL ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਟਾਟਾ ਐਚਡੀਸੀਐਲ ਨੇ 12.01.2011 ਨੂੰ MoEF ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਖੇਤਰ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਖਨਾ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ 123 ਮੀਟਰ

ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ 183 ਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਉਕਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, SEIAA, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਤੀ 15.12.2011 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ MoEF ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ SEIAA, ਪੰਜਾਬ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ MoEF ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

17. ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੱਥ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"193. 2 - 2.75 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਾਤਾਵਰਣ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਿਤੀ 09.05.2013 ਨੂੰ ਯੂਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ 18.09.2013 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੁਆਰਾ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 100 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਨਾ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਲਾਕਾ ਈਕੋ ਸੈਂਸਟਿਵ ਜ਼ੋਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 1

94. xxx xxx xxx

195. ਇਹ ਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਾਮਣੀਅਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ 18.09.2013 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ/MoEF ਨੂੰ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ 100 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਵਾਤਾਵਰਨ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ।

18. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮਿਤੀ 09.03.2017 ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। E.P ਦੇ 3(2) ਅਤੇ 3(3) E.P ਦੇ ਨਿਯਮ 5(3) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਐਕਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ 1050 ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਹੱਦ 2 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ। 2.75 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ, ਇਸ ਲਈ ਮਿਤੀ 18.01.2017 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“197…….ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 09.03.2017 ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਯੂ.ਟੀ. ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰ.2924/2014 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਵਾਤਾਵਰਨ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) ਅਤੇ (3) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 1986 ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 5(3) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ, 1986 ਨੇ 1050 ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਸਾਈਡ 'ਤੇ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ 2.0 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ 2.75 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। 18.01.2017 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ, ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਨਾਹੀ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। “ਨਿਰਮਾਣ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ” ਨੂੰ ਭਾਗ B- “ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ” ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਕਤ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਯਮ 4 ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

“4. ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਰਜਿਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ। - ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਣ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1986 (1986 ਦਾ 29) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ: -

ਸਾਰਣੀ

A. ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ

B. ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ

12. ਉਸਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ:

ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ 0.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ (ਜ਼ੋਨ-1) ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੱਕ, ਜੋ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਵੇਂ ਵਪਾਰਕ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 3 ਦੇ ਉਪ-ਪੈਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(a) ਜ਼ੋਨ-1 ਵਿੱਚ 0.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੱਕ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੋਵੇਗੀ; ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ 0.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ 1.25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ, ਘੱਟ ਘਣਤਾ (ਪਲਾਟ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨੀ ਕਵਰੇਜ) ਅਤੇ ਘੱਟ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ (ਉਚਾਈ 15 ਫੁੱਟ ਤੱਕ) ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਭੂਮੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖੇਤਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ; ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਵਿਕਾਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਨਵੀਂਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ 1.25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਿਲਡਿੰਗ ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰਲ ਕੰਟਰੋਲ/ਜ਼ੋਨਿੰਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਜ਼ੋਨ-1 ਵਿੱਚ ਬੇਸਮੈਂਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ੋਨ-1 ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ/ਮੁਰੰਮਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਉਪਰੋਕਤ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘੱਟ ਘਣਤਾ (ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਦੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਘੱਟ) ਦੀ ਉਸਾਰੀ। ਪਲਾਟ ਦਾ ਆਕਾਰ) ਅਤੇ ਨੀਵੀਂ ਇਮਾਰਤ (ਉਚਾਈ 15 ਫੁੱਟ ਤੱਕ)।

(ਬੀ) ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਲਾਗੂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ।

(c) ਹੋਰ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

198. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਣ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1986 ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਨਾ ਸਿਰਫ 14.09.2006 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਮੰਤਰਾਲੇ

ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 18.01.2017 ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੀ ਹੈ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

19. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 0.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਵਪਾਰਕ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਜਾਂ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੱਕ। 0.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੱਕ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ। ਜ਼ੋਨ-1 ਵਿੱਚ 0.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। 1.2 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ, ਘੱਟ ਘਣਤਾ (ਪਲਾਟ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨੀ ਕਵਰੇਜ) ਅਤੇ ਲਗਭਗ 15 ਫੁੱਟ ਘੱਟ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

20. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਾਰੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੂਰੀ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

21. ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ 100 ਮੀਟਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਮਓਈਐਫ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 1 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

22. ਗੋਆ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, (2011) 15 SCC 791 ਵਿੱਚ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਅਸਥਾਨ ਅਤੇ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“1. 16-10-2006 ਦਾ ਹੁਕਮ 27-5-2005 ਦੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਮੰਤਰਾਲੇ (MoEF) ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਵਾਰਡਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਈ ਉਪਾਅ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਢੁਕਵੇਂ ਖੇਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ। ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ MoEF ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ 27-5-2005 ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1972 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੋਰਡ ਫਾਰ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਨਹੀਂ. ਇਹ ਅੱਗੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 27-5-2005 ਦੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

2. ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 27-5-2005 ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਤੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਰੀਮਾਈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 16-10-2006, ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਗੋਆ ਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ 27-5-2005 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਗੱਲ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 30-1-2006 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ 21-1-2002 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸੈਂਕਚੂਰੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਜੋਂ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 27-5-2005 ਦਾ ਪੱਤਰ 21-1-2002 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਲਈ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ. ਇਸ ਦੀ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਰੀਓ ਘੋਸ਼ਣਾ, 1992 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

4. ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ 27-5-2005 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੋਆ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੁਣੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ 21-1-2002 ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ, ਜੰਗਲ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸੈਂਕਚੂਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਜੋਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ। . ਜੇਕਰ ਰਾਜ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੁਣ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਜੋਖਮ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਗੇ।

5. MoEF ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5-ਬੀ ਅਤੇ 5-ਸੀ(2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੋਰਡ ਫਾਰ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜੇਗਾ, ਉਹ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ

ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਹਨ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਅੰਦਰ।

6. ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

23. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਐਮਓਈਐਫ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਭੇਜਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੀਮਤੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਐਮਓਈਐਫ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ 100 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਰੱਖਣਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਗਾਓਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੋਹਾਲੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ, ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੋਹਾਲੀ ਏਰੀਆ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ, ਪੈਰਾ 14.3.1 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੋਹਾਲੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਖੇਤਰੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਜੰਗਲਾਂ ਯਾਨੀ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੋਹਾਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਜੇਬਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਫ਼ਰ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

24. ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ MoEF ਦੁਆਰਾ 2-2.75 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਈਕੋਸੈਂਸਟਿਵ ਜ਼ੋਨ ਵਜੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 18.1.2017 ਨੂੰ ਸੁਖਨਾ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

25. ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਖ਼ਤਰਾ, ਜਿਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਅੱਜ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਪਤਨ ਹੈ। ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਤੁਰੰਤ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵਿੱਚ 2013 ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ 2018 ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੁਦਰਤੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਰਮ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਖਿੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਪੀਸੀਜ਼ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ। ਫਿਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਬੋਰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ 1972 ਵਿਚ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ "ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਯੁੱਗ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ ਅਤੇ 1992 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਐਲੀਫੈਂਟ – ਦੋਵੇਂ ਫਲੈਗਸ਼ਿਪ ਸਪੀਸੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ – ਨੇ

ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਭਾਰਤ ਫਿਰ ਰਾਮਸਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1971 ਵਰਗੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ, ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਭਾਲ ਸੰਧੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ; ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ 'ਤੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1973; ਪਰਵਾਸੀ ਸਪੀਸੀਜ਼ 'ਤੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1979; ਜੈਵਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1992, ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।**

26. ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਵਾਂਗ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੂਡ-ਚੇਨ ਅਤੇ ਫੂਡ-ਵੇਬ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਬਾਦੀ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ, ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ, ਰਸਾਇਣਕ ਨਿਕਾਸ, ਗੈਰ-ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਭੂਮੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਆਦਿ।

27. ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ, ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, ਈ.ਪੀ. ਐਕਟ ਆਦਿ, ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਰਟੀਕਲ 51(A) ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਆਦਿ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫਰਜ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

28. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 48(A) ਅਤੇ 51(A)(g) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

“48 ਏ. ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ।- ਰਾਜ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ।

51ਏ. ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਰਤੱਵ।- ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ-

(g) ਜੰਗਲਾਂ, ਝੀਲਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ ਸਮੇਤ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਜੀਵਿਤ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਣਾ;

29. ਐਨੀਮਲ ਐਂਡ ਇਨਵਾਇਰਮੈਂਟ ਲੀਗਲ ਡਿਫੈਂਸ ਫੰਡ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, (1997) 3 SCC 549 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਣ, ਜੰਗਲ, ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ, ਨਾਜ਼ੁਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ, ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਿਆ:

"11. ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਬਾਇਲੀ, ਜਦੋਂ ਮੁੜ ਵਸਾਏ ਜਾਣ, ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦਾ, ਜੇਕਰ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੇ ਹੋਰ ਢੁਕਵੇਂ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਤੋਤਲਾਡੋਹ ਡੈਮ ਜਿੱਥੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇ ਹਨ ਜੋ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਇਹ ਬਾਹਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਜਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੇ ਪਰਮਿਟਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਇਜਾਜ਼ਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ:

(1) ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ;

(2) ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ (ਮਹੀਨੇ: ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ) ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ;

(3) ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ;

(4) ਫੋਟੋ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਕ ਜਾਂ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚਲੇ ਟਾਪੂਆਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੁਕਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ;

(5) ਮੱਛੀਆਂ ਦੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਿਰਫ਼ ਤੋਤਲਾਡੋਹ-ਥੁਪਾਨੀ ਰੋਡ 'ਤੇ ਤੋਤਲਾਡੋਹ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ।

15. ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 35(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 35(4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅੰਤਮ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, (1996) 8 SCC 599 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਜੰਗਲਾਤ ਕੁੱਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 1/3 ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸੁੰਗੜਨ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਸੁੰਗੜਨ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਸੈਂਕਚੂਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਫੌਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਅਨੁਛੇਦ 51-ਏ(ਜੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਤੱਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 48-ਏ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1972 ਦੀ ਧਾਰਾ 35(4) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੈਂਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਅੰਤਮ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ।"

30. ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ M.C. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਕਮਲਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1997) 1 SCC 388. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

"24. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੋਮਨ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੂੰ "ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਆਮ ਸੰਪਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਦੀਆਂ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਹਵਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਟਰੱਸਟੀਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। "ਵਾਤਾਵਰਣ" ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਸਮਕਾਲੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਕਲਪਿਕ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਰੋਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਸਰੋਤ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸਨ (ਰੈਜ਼ ਨਲੀਅਸ) ਜਾਂ ਹਰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ (ਰੈਜ਼ ਕਮਿਊਨਿਅਸ) ਕੋਲ ਸਨ। ਇੰਗਲਿਸ਼ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਪ੍ਰਭੂ ਇਹਨਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਲਕੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਸੀ, ਤਾਜ ਇਹਨਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਸਰੋਤ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸਨ, ਜਨਤਾ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕ੍ਰਾਊਨ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜੋਸੇਫ ਐਲ. ਸੈਕਸ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ - ਆਧੁਨਿਕ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਮਰਥਕ - "ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ: ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਦਖਲ", ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਲਾਅ ਰਿਵਿਊ, ਵੋਲ. 68, ਭਾਗ 1 ਪੀ. 473, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:

"ਆਧੁਨਿਕ ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਰੋਮਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਨਦੀਆਂ, ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਦੋ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ, ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਝ ਦਿਲਚਸਪੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਆਮ ਜਨਤਕ ਸੰਪੱਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਆਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰੇ, ਹਾਈਵੇਅ ਅਤੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ - 'ਸਥਾਈ ਵਰਤੋਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ', ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਦਿਲਚਸਪੀਆਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

25. ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾ, ਸਮੁੰਦਰ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਸੀਲੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੁਤਬੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਮੁਫਤ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਲਈ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੈਕਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਸਰਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ: 33. ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਰਵਾਇਤੀ ਵਰਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ, ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੋਨੋ ਲੇਕ ਕੇਸ, 33 ਕੈਲ 3 ਡੀ 419 ਵਿੱਚ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਣੀ, ਵੈਟਲੈਂਡਜ਼, ਜਾਂ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੋਨੇ ਝੀਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਨਤਕ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਪਾਣੀਆਂ ਜਾਂ ਹਵਾਵਾਂ। ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਖਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਲਿਪਸ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਮਿਸੀਸਿਪੀ, 108 SCT 791 (1988) ਵਿੱਚ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਿਸੀਸਿਪੀ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਨੇਵੀਗੇਬਲ ਟਾਈਡਲ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੱਕ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨਿਰਣੇ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਡਲੈਂਡ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਿਪਸ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਕੇਸ ਇਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਪਾਰਕ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਕਲਪਾਂ 'ਤੇ ਟਿੱਡਲੈਂਡਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

31. ਵੇਲੋਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫੋਰਮ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, (1996) 5 SCC 647 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ:

"10. ਇਹ ਰਵਾਇਤੀ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ, ਹੁਣ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। "ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ" ਜਵਾਬ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, "ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ" ਇੱਕ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1972 ਦੇ ਸਟਾਕਹੋਮ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 1987 ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ਵ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। "ਸਾਡਾ ਸਾਂਝਾ ਭਵਿੱਖ"। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨਾਰਵੇ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ.ਐਚ. Brundtland ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ "ਬ੍ਰੰਡਟਲੈਂਡ ਰਿਪੋਰਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 1991 ਵਿੱਚ ਵਰਲਡ ਕੰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਫੰਡ, ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਧਰਤੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ" ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਜੋ ਟਿਕਾਊ ਜੀਵਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਰੀਓ ਵਿਖੇ ਜੂਨ 1992 ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਧਰਤੀ ਸੰਮੇਲਨ ਆਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ

ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ — ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇੱਕ ਬਲੂਪ੍ਰਿੰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਰੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀਆਂ ਠੋਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੰਮੇਲਨਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇੱਕ ਜੈਵਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ 'ਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਮੇਲਨਾਂ 'ਤੇ 153 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਗੈਰ-ਬਾਈਡਿੰਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੰਗਲਾਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਏਜੰਡਾ 21, ਗਰੀਬੀ, ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਰਗੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਗਲੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ। ਸਟਾਕਹੋਮ ਤੋਂ ਰੀਓ ਤੱਕ ਦੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ "ਸਥਾਈ ਵਿਕਾਸ" ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਸੰਕਲਪ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। "ਸਸਟੇਨੇਬਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ" ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬ੍ਰੰਡਟਲੈਂਡ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ "ਵਿਕਾਸ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ"। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ "ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ" ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਆਂਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।

16. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧ ਤਾਜ਼ੀ ਹਵਾ, ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ-ਰਹਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸਾਫ਼ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਸਾਂਝਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਬਲੈਕਸਟੋਨ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ (ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਬਲੈਕਸਟੋਨ ਦੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ) ਭਾਗ. III, ਚੌਥਾ ਐਡੀਸ਼ਨ 1876 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ। ਅਧਿਆਇ XIII, “ਆਫ ਨਏਸੈਂਸ” ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ:

“ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸੂਰਾਂ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਆਪਣੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਗੰਦਗੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਦਬੂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਕੋਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਪਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇੱਕ ਟੈਨਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਇੱਕ ਟੇਲੋ-ਚੈਂਡਲਰ ਦੇ, ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ; ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਪਾਰ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ

ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮ ਹੈ, 'sic utere tuo, ut alienum non leadas'; ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈਯੋਗ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਘੰਟੀਆਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਜਣਾ ਇੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

. ... ਹੋਰ ਸਰੀਰਿਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ; ਇਹ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜਾਂ ਮੋੜਨਾ ਇੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਜਾਂ ਚੱਕੀ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਸੀ; ਨਦੀ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਡਾਈ-ਹਾਊਸ ਜਾਂ ਇੱਕ ਚੂਨੇ-ਟੋਏ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰਕੇ, ਜਲ ਦੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਕਰਨਾ; ਇੱਕ ਤਾਲਾਬ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ; ਡਰੇਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ; ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇ ਪੱਖਪਾਤ ਵੱਲ ਝੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਨੇੜਿਓਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ-ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਉਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, 'ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'।

32. ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਫੋਰਮ, ਤਿਰੂਪਤੀ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, (2006) 3 SCC 549, ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"84. 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਉਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੰਕਟ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਜੋ ਅਕਸਰ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਜੋ ਸਿਰਫ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਜਾਂ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ "ਸਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਭਵਿੱਖ" ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ, ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਵੇਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਰਥਿਕ ਤਣਾਅ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ"। ਇਹ ਹੁਣ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ

ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਕਰਤੱਵ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣੂ ਹਨ।

” 33. ਐਮ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਕਮਲ ਨਾਥ, (2000) 6 SCC 213, ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ:

"8. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 48-ਏ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ। ਧਾਰਾ 51-ਏ(ਜੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜੰਗਲਾਂ, ਝੀਲਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੱਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ, ਜੋ ਕਿ "ਜੀਵਨ" ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗੜਬੜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ "ਜੀਵਨ" ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗੀ।

9. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਗੜਬੜ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। "ਜੀਵਨ" ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ, "ਵਾਤਾਵਰਣ" ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ "ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ। ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਫੈਸਲਾ, ਕੁਝ ਖਤਰਨਾਕ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਬੁੱਚੜਖਾਨੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਿਜ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ

ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਪਲਾਂਟ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਟੈਨਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਆਦਿ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਹਨ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

10. ਧਾਰਾ 21 ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਰਜਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਜਿਸਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਰਜਾਨਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ "ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ-ਭੁਗਤਾਨ ਸਿਧਾਂਤ" ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ।"

34. ਵਿੱਚ ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ (ਬਦਖਲ ਅਤੇ ਸੂਰਜਕੁੰਡ ਝੀਲਾਂ ਮਾਮਲਾ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1997) 3 SCC 715, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ:

"6. ਕੁਝ ਬਿਲਡਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੂਸ਼ਣ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬਡਖਲ ਅਤੇ ਸੂਰਜਕੁੰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣਾ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੱਟਵਰਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 200 ਤੋਂ 500 ਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸੂਰਜਕੁੰਡ ਅਤੇ ਬਡਖਲ ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਝੀਲਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਬਡਖਲ ਅਤੇ ਸੂਰਜਕੁੰਡ ਝੀਲਾਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲਗਭਗ ਅਗਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ 20-4-1996 ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵਾਇਰਨਮੈਂਟਲ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ (ਨੀਰੀ) ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਰਿਪੋਰਟ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ, ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਝੀਲਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਰਜਕੁੰਡ ਝੀਲ ਮੀਂਹ ਅਤੇ

ਕੁਦਰਤੀ ਚਸ਼ਮੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਬਡਖਲ ਝੀਲ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਇੱਕ ਬੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਜਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਖੇਤਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਡਖਲ ਝੀਲ ਅਤੇ ਸੂਰਜਕੁੰਡ ਮੌਨਸੂਨ ਦੁਆਰਾ ਖੁਆਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਲ-ਸਥਾਨ ਹਨ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਕਾਸੀ ਪੈਟਰਨ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਲ-ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੂਰਿਸਟ ਰਿਜ਼ੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀਆਂ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਲਘਰਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ 'ਤੇ ਵੀ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖੇਤਰ ਦੀ ਹਾਈਡ੍ਰੋਲੋਜੀ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ”

35. ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਐਨਵਾਇਰੋ-ਲੀਗਲ ਐਕਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1996) 5 SCC 281 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

"41. ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਇੱਕ ਵਧਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ. ਆਮ ਲੋਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਕਤ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਦਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਲਈ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਯਤਨ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰਾਜ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ, ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਪਰਫੋਰਸ, ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ,

ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ।

36. ਕੇਸ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸੈਂਚੁਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਤੋਂ 123 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ ਤੋਂ 183 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 95 ਵਿਧਾਇਕ ਫਲੈਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਸਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 92 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

37. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਇੰਨੀ ਘੱਟ ਦੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੋਰੇਸੋ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਸੁਖਨਾ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ 100 ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਐਮਓਈਐਫ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। , ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਐਮਓਈਐਫ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਸਾਲਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਵਾਇਦ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਵਾਇਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate